

**OPERATIVNI TIM ZA
BORBU PROTIV NASILJA U PORODICI
I NASILJA NAD ŽENAMA**

POLUGODIŠNJI IZVJEŠTAJ

Podgorica, oktobar 2024. godine

I UVODNE NAPOMENE

Na XVII sjednici Vlade Crne Gore, održane 22.02.2024. godine donijeta Odluka o obrazovanju Vladinog tijela - Operativnog tima za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama koja je objavljena u Službeni list Crne Gore, broj 21/2024 od 12.03.2024. godine.

Pravni osnov za donošenje Odluke o obrazovanju Operativnog tima za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama sadržan je u članu 12 st. 2 i 3 Uredbe o Vladi Crne Gore („Službeni list CG“, br. 80/08, 14/17, 28/18, 63/22 i 121/23), kojima je propisano da Vlada Crne Gore može obrazovati privremeno radno tijelo radi razmatranja pojedinih pitanja iz svoje nadležnosti i davanja mišljenja I predloga.

Operativni tim za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama je prvi put formiran na inicijativu ženskih nevladinih organizacija i ministra unutrašnjih poslova 2018. godine (rješenjem broj: 01/050/18-12007/2 od 20.02.2018. god.). Međutim, zbog važnosti pitanja i problema kojim se Tim bavi, inicirana je izmjena koja se prvenstveno odnosi na način formiranja Operativnog tima ali i na druga pitanja koja su od značaja za rad tima.

II SASTAV I ZADACI KOMISIJE

Članovi Operativnog tim za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama su:

- 1) Snežana Vujović, predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova, predsjednica;
- 2) Bojana Bandović, predstavnik Vrhovnog suda Crne Gore, članica;
- 3) Duško Milanović, predstavnik Osnovnog državnog tužilaštva, član;
- 4) Amra Grbović, predstavnik Višeg suda za prekršaje Crne Gore, članica;
- 5) Jovana Radifiković, predstavnik Ministarstva rada i socijalnog staranja, članica;
- 6) dr Jasna Sekulić, predstavnik Ministarstva zdravlja, članica;
- 7) Aleksandar Zuber, predstavnik Uprave za inspeksijske poslove, član;
- 8) Ermila Vujošević, predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova, članica;
- 9) Dejan Bogavac, predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova, član;
- 10) Dalida Mučić, predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova, članica;
- 11) Žana Nikolić, predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova, članica;
- 12) Budislavka Mira Saveljić, predstavnik NVO „Sigurna ženska kuća“, članica;
- 13) Maja Raičević, predstavnik NVO „Centar za ženska prava“, članica;
- 14) Biljana Zeković, predstavnik NVO „SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica“, članica;
- 15) Nataša Međedović Pištalo, predstavnik NVO „SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić“, članica;

- 16) Fana Delija, predstavnik NVO „Centar za romske inicijative“, članica;

- 17) Tarik Čatović, predstavnik NVO „Sistem”, član;
- 18) Milena Pajovic, predstavnica Ministarstva unutrašnjih poslova, sekretarka.

Na sjednici Vlade Crne Gore od 1. avgusta 2024. godine usvojena je Odluka o izmjeni i dopuni odluke o obrazovanju Operativnog tima za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Zbog obima posla i kompleksnosti predmeta koje Operativni tim uzima u rad Više državno tužilaštvo je smatralo da je neophodno da u Operativnom timu budu dva predstavnika tužilaštva, pa je ovom izmijenom kao član tima imenovana Ana Radović, predstavnica Višeg državnog tužilaštva.

NVO „Sistem” je dana 19.04.2024. godine obavjestio Operativni tim da njihov predstavnik nije u mogućnosti da učestvuje u radu Operativnog tima.

Savjet za građansku kontrolu rada policije je u ranijem sastavu imao svog predstavnika tako da se i u ovom sazivu ukazala potreba da imaju svog predstavnika i ispred istog delegirana je Aida Petrović.

Na osnovu Rješenja o obrazovanju Operativnog tima za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama, broj 078/24-12484 od 25. marta 2024. godine, Operativni tim je usvojio Poslovnik o radu operativnog tima za borbu protiv nasilja u porodici i nad ženama.

Zadatak tima je da:

- na osnovu Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) i nacionalnog zakonodavstva razmatra ukupnu praksu i kroz analizu reprezentativnih slučajeva i odgovarajućih izvještaja, informacija i mišljenja, radi na utvrđivanju daljih smjernica i inicijativa za odgovarajuće promjene na planu javnih politika i institucionalne prakse u oblasti sprječavanja i zaštite od svih oblika porodičnog nasilja i nasilja nad ženama, kao i slučajeve ugovorenih dječijih brakova, sa posebnim, primarnim fokusom na postupanje svih relevantnih institucija;
- pored analize reprezentativnih slučajeva nasilja u porodici i nad ženama, analizira i relevantne izvještaje, informacije i mišljenja;
- u svojim izvještajima i preporukama prepoznata nedostatke u postojećim pravilima i procedurama zaštite žrtava nasilja, formuliše smjernice i inicijative za poboljšanje javnih politika i institucionalnih praksi u oblasti sprječavanja i zaštite od svih oblika porodičnog nasilja i nasilja nad ženama;
- prati postupanja relevantnih institucija u slučajevima nasilja, kroz rad na konkretnim slučajevima u cilju boljeg razumijevanja problema i osnaživanja sistema kako bi se žrtvama pružila adekvatna podrška i zaštita;
- djeluje edukativno na javnost kroz javna saopštenja, reagovanjem na kršenje prava žrtava i promociju rezultata rada tima kroz različite javne događaje i komunikacijske kanale.

Formiranje Operativnog tima imaće nedvosmisleno uticaja na društvo u cijelini ali prvenstveno na žrtve porodičnog nasilja u cilju osnaživanja istih da prijave nasilje i vraćanje povjerenja u institucije.

Tim radi na utvrđivanju smjernica za postupanje i unapređenje rada i rezultata na planu prevencije i suzbijanja porodičnog nasilja.

Tim posebnu pažnju usmjerava na praćenje obuka i dalju edukaciju predstavnika institucija koji saslušavaju žrtve, kako bi postupali s većim senzibilitetom u ovakvim situacijama i pružali veću podršku žrtvama porodičnog nasilja, ali i izricali mjere prema izvršiocima nasilja.

Reorganizacijom Tima osnažen je duh i značaj Instanbulske konvencije i nastavljeno je pozitivno legitimisanje države Crne Gore u pogledu implementacije ovog međunarodnog ugovora, posebno imajući u vidu otpore, političke i vjerske, koji su prepoznati u zemljama okruženja.

III PREGLED RADA U IZVJEŠTAJNOM PERIODU

Podrazumijevajući i konstitutivnu, tim je održao sedam redovnih i dvije elektronske sjednice; pored toga komunikacija članova, kad god je potrebno, intezivna je elektronskim putem, radi bržeg i efikasnijeg rada i kontinuiteta komunikacije.

Fokus sjednica je na detaljnom razmatranju i analiziranju konkretnih slučajeva porodičnog nasilja i nasilja nad ženama, pri čemu ovi slučajevi služe kao ključni primjeri za identifikaciju propusta i problema koji se pojavljuju u ovakvim situacijama, te pronalaženju adekvatnih rješenja u vezi sa zaštitom žrtava i unapređenjem institucionalnog odgovora.

Ukupno je analizirano devet slučajeva koji uključuju različite oblike porodičnog nasilja i nasilja nad ženama. U odnosu na svaki od slučajeva donijeti su zaključci i preporuke kojima bi se izbjeglo ponavljanje identifikovanih propusta u sprečavanju daljeg nasilja i pružanju podrške žrtvama.

Na osnovu analize, donijeto je ukupno 27 zaključaka, koji obuhvataju sledeće oblasti:

- Poboljšanje koordinacije između relevantnih institucija koje se bave zaštitom žrtava nasilja;
- Unapređenje rada centara za socijalni rad;
- Potreba za dodatnim edukacijama stručnih radnika koji su direktno uključeni u rad sa žrtvama;
- Unapređenje zakonskog okvira kako bi se efikasnije sankcionisali počinioci nasilja;
- Obezbeđivanje bolje zdravstvene i socijalne podrške za žrtve.

Rad tima pokazao je značajan napredak u razumijevanju i tretiranju problema porodičnog nasilja i nasilja nad ženama. Nastavak implementacije preostalih zaključaka bit će ključan za dugoročno unapređenje zaštite žrtava i prevenciju ovih oblika nasilja.

U svom polugodišnjem radu, Operativni tim je imao dva značajna saopštenja za javnost koja se odnose na slučajeve nasilja nad ženama.

Prvo saopštenje uslijedilo je nakon obraćanja direktora Narodnog pozorišta u Nikšiću, 11. aprila, u kojem je kazao da mu je tema o ženskoj obespravljenoosti "izlizana", te da misli da "žene diskriminšu". Operativni tim

je saopštenjem ukazao na to da je nasilje nad ženama jedan od najprisutnijih oblika kršenja ljudskih prava. Tim je naglasio poražavajuću statistiku koja se odnosi na nasilje, čime su pozvali na hitnu reakciju i društvenu osudu ovih pojava. Tim je istakao i to da je ovakva izjava 'šamar' svim žrtvama nasilja u porodici zadao i to od strane lica koje se nalazi na čelu ustanove koja treba da promoviše plemenite teme, kulturu, da upravo kroz suptilne vidove razvijanja svijesti, što je između ostalog trebala biti pozorišna predstava, čije izvođenje direktor Narodnog pozorišta nije dozvolio, osnaži borbu svih neravnopravnih, a žene u Crnoj Gori to jesu".

Drugo saopštenje odnosilo se na tragičan slučaj ubistva B.P. dana 05. septembra, u kojem je Operativni tim iznio svoje zaključke i analize u vezi sa postupanjima nadležnih organa i identifikovao propuste u zaštiti žrtava. Ovo reagovanje je dodatno istaknulo potrebu za unapređenjem mjera zaštite i efikasnijim radom institucija u borbi protiv nasilja.

Tim je nakon detaljnije analize izrazio duboku zabrinutost zbog propusta u radu policije, tužilaštva i suda za prekršaje, koji su prethodili femicidu. Pored činjenice da su ove institucije preduzele aktivnosti i radnje iz svoje nadležnosti, prema stanovištu ovog Tima, ni jedna od pomenutih institucija nije adekvatno procijenila rizik po oštećenu, nijesu obezbijedjeni dostupni svjedočki iskazi, niti je adekvatno vršena kontrola nad primjenom zaštitne mjere. Tim je procijenio kao neadekvatno postupanje nadležnog tužioca, koji nije poštovao obavezujuće Uputstvo Vrhovnog državnog tužilaštva da se žrtva sasluša hitno, a najkasnije u roku od 72 sata od prijave nasilja. Naročito je za brigu odluka Suda za prekršaje da okrivljenom izrekne opomenu, kao mjeru upozorenja, iako je u obrazloženju izrečene zaštitne mjere sud našao da postoji opasnost od ponavljanja djela. Operativni tim nalazi da izrečena sankcija nije bila adekvatna, niti odvrćajuća po učionioaca nasilja.

Operativni tim će o ovim svojim zapažanjima i zaključcima upoznati nadležne, te insistirati na utvrđivanju eventualne individualne odgovornosti za učinjene propuste, kako bi se spriječilo da do njih ponovo dodje. Takođe je u saopštenju istaknuto da Operativni tim ne zanemaruje činjenicu da su konstatovani propusti djelimično nastali kao posledica nedovoljnih kadrovskih kapaciteta u policiji i tužilaštvu, pa je važno istaći neophodnost hitne reakcije nadležnih da obezbijede nedostajuće ljudske i druge resurse neophodne za uspostavljanje efikasnog sistema zaštite od nasilja.

Takođe, Tim će u pogledu unapređenja i razvijanja mehanizama za praćenje izrečenih zaštitnih mjera, uputiti inicijativu za izmjene i dopune važećih propisa u smislu omogućavanja elektronskog nadzora ovih mjera, po ugledu na mjere nadzora i mjere bezbjednosti u krivičnom postupku.

Ova dva reagovanja odražavaju opredijeljenost Operativnog tima ka jačanju svijesti o problemu nasilja nad ženama i potrebi za hitnim reformama u pravosudnom sistemu, kako bi se žrtvama obezbijedila odgovarajuća zaštita i pravna pomoć.

Operativni tim je po zahtjevu kunicirao sa medijima i Centrom za istraživačko novinarstvo, dostavljajući tražene informacije, koji su se odnosile na rad cjelokupnog tima, podacima o pravosnažnim presudama za krivično djelo nasilje u porodici i porodičnoj zajednici, sudskoj praksi u ovim predmetima, poštovanju preporuka o primjeni Istanbulske konvencije i o prijavljivanju nasilja i povjerenju žrtava u institucije.

IV OPSTE PREPORUKE OPERATIVNOG TIMA U KONKRETNIM SLUCAJEVIMA

1. Zaključak o radu Uprave policije u konkretnim slučajevima

S obzirom na učestalost i ozbiljnost ovih slučajeva, Operativni tim je prepoznao da postoji nedovoljno jasna procedura za angažovanje policijskih službenika prilikom asistiranja centrima za socijalni rad, u situacijama predaje djece drugom roditelju, na osnovu rješenja o privremenim mjerama.

Takođe, u određenim razmatranim slučajevima, policija nije adekvatno procijenila rizik; žrtva nije bila podvrgnuta medicinskom pregledu; policija nije izašla na lice mjesta kako bi istražila navode žrtve i eventualno izvršila uviđaj; nijesu prikupljena obavještenja od svjedoka; CSR nije informisan iako ima djece u porodici; nerijetko ne izjavljuju žalba na rješenje suda za prekršaje; izrečene zaštitne mjere se neadekvatno prate.

2. Zaključak o radu Centara za socijalni rad sa preporukom

Operativni tim, analizirajući konkretne slučajeve porodičnog nasilja, uočio je niz propusta u radu Centara za socijalni rad, konkretno u Podgorici, što je ukazalo na potrebu za unapređenjem njihovog postupanja u ovakvim situacijama.

Na osnovu tih saznanja, tim je zaključio da je neophodno pokrenuti inicijativu za donošenje uputstva koje bi precizno regulisalo rad centara za socijalni rad u slučajevima nasilja u porodici. Ovo uputstvo bi bilo usmjereno na primjenu važećih protokola i izradu nalaza i mišljenja socijalnih radnika u konkretnim slučajevima nasilja. Jedna od ključnih preporuka Operativnog tima je da se centrima za socijalni rad sugeriše da, prilikom izrade izveštaja i davanja mišljenja, poseban akcenat stave na psihičko i emocionalno stanje žrtve, kao i na njen odnos sa djecom i ostalim članovima porodice. Tim je prepoznao da je emocionalna stabilnost i psihološko zdravlje žrtve daleko važnije za procjenu njene situacije od materijalnih i higijenskih uslova u kojima žrtva živi. Ovaj aspekt posebno je bitan u kontekstu dugoročnog oporavka žrtve i zaštite

djece, koja često trpe ozbiljne posledice, čak i kada nisu direktno izložena nasilju. Uputstvo bi trebalo da sadrži smjernice koje će obavezati socijalne radnike da prioritetno procjenjuju emocionalno i psihičko stanje žrtve, uključujući nivo stresa, traume i mogućih psiholoških problema, kao i uticaj nasilja na djecu i cjelokupnu porodičnu dinamiku. Takođe, uputstvo treba uključivati preporuke o načinima na koje socijalni radnici treba da procjenjuju odnose unutar porodice, jer ovi odnosi mogu biti ključni u prepoznavanju stepena ugroženosti žrtve i potreba za daljom intervencijom. Uputstvo bi dalje trebalo da precizira kako socijalni radnici saraduju sa policijom, pravosuđem, zdravstvenim ustanovama i drugim relevantnim institucijama, kako bi se obezbijedila sveobuhvatna i koordinisana reakcija na nasilje.

Cilj ovog dokumenta je da se unaprijedi kvalitet procjene i zaštite žrtava, osiguravajući da se svi aspekti njihovog stanja, naročito psihološki, adekvatno uzmu u obzir prilikom donošenja odluka. Izrada ovog uputstva već je inicirana, ali usljed rekonstrukcije Vlade Crne Gore i formiranja novih ministarstava, usljed razdvajanja

nadležnosti, nije okončano, već je u pripremi u saradnji sa nadležnim ministarstvom socijalnog staranja i brige o porodici. Kroz ovaj dokument, očekuje se da će se rad Centara za socijalni rad značajno poboljšati, a time i kvalitet zaštite i podrške žrtvama nasilja u porodici, uz osiguranje dosljedne primjene zakonskih propisa i protokola, a prvenstveno bolje procjene statusa žrtve i zaštite njenog najboljeg interesa.

3. Iniciranje upravnog nadzora u Centar za socijalni rad Podgorica

U tri konkretna slučaja (Đaletić, Radulović i Đuranović) iniciran je inspekcijski nadzor u centrima za socijalni rad. Ovi slučajevi su skrenuli pažnju Operativnog tima zbog mogućih propusta u radu centara, što je dovelo do potrebe za dodatnim ispitivanjem načina na koji su ovi centri postupali. Inspekcijski nadzor je pokrenut kako bi se detaljno ispitalo da li su u postupcima ovih institucija poštovani svi relevantni zakoni i protokoli, te kako bi se identifikovale eventualne nepravilnosti ili nedostaci u radu koji bi mogli ugroziti žrtve nasilja u porodici.

4. Preporuke zdravstvenim ustanovama

Operativni tim je inicirao da Ministarstvo zdravlja uputi dopis svim zdravstvenim ustanovama sa ciljem da se u sistemu javnog zdrastva obezbijedi u mjeri mogućeg prioritarno pružanje zdravstvenih usluga žrtvama porodičnog nasilja i žrtvama seksualnih delikata, Ovom preporukom, koja je uspješno realizovana, predviđa se da ove ranjive kategorije pacijenata budu tretirane sa posebnom pažnjom i da dobiju prioritet u odnosu na druge pacijente prilikom prijema u zdravstvene ustanove, čime se omogućava brža i efikasnija medicinska podrška, kao i veća zaštita privatnosti žrtava, a čime bi se se prevenirala i izbjegnula moguća sekundarna viktimizacija žrtve nasilja.

Ovaj dopis nije samo formalna preporuka, već i podsjetnik na ranije održavane sastanke potpisani sporazum između nevladinih organizacija koje se bave zaštitom žena žrtava nasilja i Kliničkog centra CG. Tim

sporazumom utvrđeno je da će zdravstvene ustanove pružati prioritarnu medicinsku pomoć žrtvama nasilja u porodici i seksualnog nasilja, u cilju obezbeđivanja brze i adekvatne intervencije koja može biti ključna za oporavak žrtava. Sporazum, kao i pomenuti dopis, naglašavaju važnost saradnje između zdravstvenih ustanova i organizacija koje se bave zaštitom žena, kako bi se osigurao sveobuhvatan pristup podršci žrtvama nasilja. Prioritetna usluga omogućava ne samo brži medicinski tretman, već i postavljanje temelja za dalju psihološku i pravnu podršku, neophodnu za dugoročni oporavak žrtava

Ova inicijativa dala je odmah vidljive rezultate jer u toku pružanja usluge povjerljivog lica od strane zaposlenih u Sigurnoj zenskoj kuci, primjeren je napredak u postupanju zaposlenih u Urgentnom centru, na način što se pregledi završavaju značajno brže, kao i u odnosu medicinskih radnika/ca prema ženama sa iskustvom nasilja. Naime, u nekoliko poslednjih slučajeva, doktorke su obezbijedile privatnost u toku pregleda, postavljale pitanja sa empatijom i bez osudjivanja, te upucivale pacijentkinje sa iskustvom nasilja na druge organizacije/institucije koje im mogu pružiti pomoć i podršku.

5. Analiza slučaja S.L.

Analiza slučaja S.L., dovela je do toga da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja izvršilo stručni nadzor i donijelo preporuke, a Uprava za inspekcijske poslove izvršila inspekcijski nadzor, što je sve rezultiralo podnošenjem krivične prijave protiv zaposlenih u Centru za socijalni rad Bar, koji su bili uključeni u rad na ovom predmetu.

Imajući u vidu da je Suzana Lenhardt u vrijeme kada je rodila dvoje, od svojih troje djece, bila maloljetna, postavlja se pitanje odgovornosti tužilaštva, zdravstvenih službi i građana, u pogledu odgovornosti zbog neprijavljivanja i nepostupanja u skladu sa eventualno izvršenim krivičnim djelima nad maloljetnim licem. U pogledu prethodnog, zatražiće se ispitivanje svih okolnosti i izjašnjenje predstavnika institucija.

Operativni tim je, imajući u vidu ove ozbiljne propuste, zatražio da se sve okolnosti slučaja temeljno ispitaju, u kojem cilju je upućen dopis Tužilačkom savjetu u vezi sa postupanjem tužioca u Osnovnom državnom tužilaštvu u Baru.

Važno je naglasiti potrebu hitnog postupanja, u pogledu ozbiljnih posljedica po sigurnost i dobrobit žrtava, do kojih svako odgađanje i prolongiranje može dovesti, kako do pogoršanja situacije ili ponovnog nasilja, ali i kvaliteta saslušanja žrtve ili svjedoka.

Kao ključna institucija za zaštitu dece i maloljetnika, Centar za socijalni rad je, prema mišljenju Operativnog tima, imao posebnu odgovornost u ovom slučaju. Uloga Centra za socijalni rad je da obezbijedi adekvatnu podršku maloljetnim roditeljima, a naročito u situacijama koje ukazuju na moguće krivične radnje.

Cilj svih ovih postupaka jeste da se ne samo utvrdi odgovornost pojedinaca, već i da se prepoznaju sistemske slabosti koje su omogućile da ovako ozbiljan slučaj prođe bez adekvatne intervencije.

6. Slučaj E.A.

U slučaju "E.A.", žrtve nasilja od strane nevjenčanog supruga E.Ž, koja je u trenutku prijave bila dojila dvetomjesečne bebe, a koja je od rođenja imala ozbiljne zdravstvene probleme, Operativni tim je sproveo detaljnu analizu prikupljajući relevantne informacije i utvrđujući okolnosti postupanja institucija, te primarno identifikovao nepoštovanje principa hitnosti, kod činjenice da je dijete indirektno žrtva nasilja. Takođe, tokom postupanja i donošenja odluka o daljim mjerama i radnjama, zanemareno je zdravstveno stanje i majke i djeteta.

Imajući prethodno u vidu, kompletna dokumentacija i sažetak hronologije slučaja, proslijeđeni su Osnovnom državnom tužilaštvu, koje je formiralo predmet radi ispitivanja odgovornosti za propuste u radu službenika, kako policije, tako i Centra za socijalni rad.

Ovaj slučaj dodatno naglašava potrebu za obukom i senzibilizacijom policijskih službenika i socijalnih radnika, kako bi se osigurala adekvatna reakcija na sve prijave nasilja, sa posebnim naglaskom na zaštitu najranjivijih članova društva, kao što su djeca.

7. Izuzeće službenih lica

U situacijama kada pojedinci pokušavaju da zloupotrijebe sistem koristeći se institutom izuzeća službenih lica, posebno iz Centra za socijalni rad, javljaju se značajne administrativne poteškoće koje mogu produžiti trajanje postupaka i otežati zaštitu žrtava. Takvo ponašanje predstavlja manipulaciju sistemom, što dodatno otežava efikasno rešavanje slučajeva nasilja i pružanje potrebne podrške žrtvama.

Kako bi se obezbijedila brža i efikasnija procedura, neophodno je uvesti mehanizme koji će ograničiti trajanje postupaka vezanih za izuzeće. Time bi se omogućilo donošenje odluka u razumnom vremenskom okviru, čime se smanjuje rizik od zloupotreba sistema.

Ove reforme trebaju uključivati jasne rokove za donošenje odluka i precizne procedure koje bi olakšale saradnju između različitih institucija, osiguravajući tako adekvatnu zaštitu žrtava. Implementacija ovih promjena ne samo da bi unaprijedila rad institucija, već bi i doprinijela stvaranju povoljnijeg okruženja za žrtve nasilja, omogućavajući im pravnu i socijalnu podršku u što kraćem vremenskom periodu.

Efikasno upravljanje procedurama u vezi sa izuzećem službenih lica od suštinskog je značaja za očuvanje integriteta sistema i zaštitu prava žrtava ali i njihovog samopouzdanja tokom daljeg učestvovanja u postupcima i povjerenja u institucije.

8. Preuzimanje djece

Analiziran je i slučaj gdje se problem javlja prilikom preuzimanja djece u slučajevima kada dijete boravi kod jednog od roditelja. Ključni aspekt ovog problema leži u vremenu i mjestu gdje se dijete preuzima, što može stvoriti nejasnoće i otežati postupak.

Tim je konstatovao da bi detaljna instrukcija u ovakvim slučajevima trebala biti integrisana u uputstvu za Centar za socijalni rad.

Ovakve situacije bi trebalo striktno i zakonski regulisati rješenjima koja donosi sud, kako bi se izbjegle manipulacije prilikom preuzimanja djece. To podrazumijeva precizno definisanje vremenskih okvira, kao i tačno određivanje mjesto preuzimanja.

Takođe, primjer dobre prakse, predstavljaju rješenja suda za prekršaje, kojim se jasno ukazuje na važnost procjene roditelja. U jednom takvom slučaju, istaknuto je da se majka procjenjuje kao roditelj koji ima veću motivaciju da ostvari kontakt s drugim roditeljem, kao i da razvije partnersku ulogu u roditeljstvu.

Tim se saglasno definisao potrebu da se o navedneom informiše Vrhovni sud pitanjima kako bi se uticalo na unapređenje procedura preuzimanja djece u situacijama koje uključuju porodično nasilje.

Operativni tim je inicirao da Vrhovni sud Crne Gore, kao najviši sud u državi, pošalje obavještenje svim sudovima da da sudovi u izreci presude kojom se određuje način održavanja ličnih odnosa djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi, precizno definišu kako i kada treba da se odvijaju susreti i druženje. Presude moraju biti jasne u pogledu vremena, mjesta i načina održavanja kontakta, kao i da je neophodno je da sudovi u izreci presude kojom se određuje način izdržavanja djeteta od strane roditelja sa kojim ne živi obavezno bude naveden broj žiro računa na koji je obavezan da uplaćuje izdržavanje.

Osim toga, kada je riječ o predmetima u vezi s porodičnim odnosima koji se odnose na dijete ili roditelja koji vrši roditeljsko pravo, obaveza je sudija da postupaju u skladu sa načelom hitnosti.

9. Femicid B.P.

Operativni tim Uprave policije detaljno je analizirao dostupne podatke i identifikovao niz propusta u radu policijskih i pravosudnih institucija. Nakon hronološke rekonstrukcije događaja i analize pristupa relevantnih službi, uočeni su sljedeći ključni problem.

Kada je u pitanju postupanje policije identifikovani su sledeći propusti:

- neadekvatna procjena rizika od strane policije – ocijenjen kao "nizak rizik"
- žrtva nije bila upućena na medicinski pregled
- policija nije izašla na lice mjesta kako bi istražila navode žrtve o polomljenim stvarima u stanu i eventualno izvršila uviđaj
- nijesu prikupljena obavještenja od svjedoka (ili oštećeni) koji se po izjavi žrtve nalazio sa njom u stanu
- CSR nije informisan iako žrtva i učinilac imaju zajedničko dijete
- nije izjavljena žalba na rješenje suda za prekršaje
- izrečena zaštitna mjera nije adekvatno praćena (i pored službenih zabilješki o tome, ne postoje evidencije da je žrtva kontaktirana).

U pogledu postupanja tužilaštva konstatuje se da postupajući tužilac nije saslušao žrtvu, odnosno nije postupio shodno Uputstvu opšteg karaktera Vrhovnog državnog tužilaštva kojim se predviđa hitno saslušanje žrtve nasilja, a najkasnije u roku od 72 sata od prijave nasilja.

Kada je u pitanju postupanje suda, iz dostupne dokumentacije, prvenstveno rješenja suda za prekršaje, uočava se da je učinilac nasilja tokom suđenja kršio procesne procedure, što je prilikom odlučivanja sudiji za prekršaje trebala biti inicijacija o kakvoj se osobi radi; sledstveno tome jasno je da sudija za prekršaje nije adekvatno ocijenila rizik od ponavljanja nasilja; nije saslušala svjedoka; dok su stranke u holu suda za prekršaje čekale izradu rješenja, žrtva je policijskoj inspektorki ukazala da je okrivljeni imao oružje, a nakon što je sudiju o tome informisala policijska inspektorka, sudija direktno pitala okrivljenog da li posjeduje pištolj. Navedeno se može dvojako tumačiti, ili se radi o neopreznosti ili je učinilac indirektno upozoren na buduće radnje u odnosu na njega.

Ne ulazeći u samostalnost prilikom odlučivanja suda za prekršaje, uzdržavajući se da detaljno komentariše konkretno rješenje, Tim ukazuje na da je odluka protivrječna, da je obrazloženje kontradiktorno, pa je u tom pravcu sankcija neadekvatna u smislu odvracanja učinioaca da ponovi djelo. Naime, sudija je prilikom odlučivanja o vrsti i visini sankcije od olakšavajućih okolnosti cijenila činjenicu da je okrivljeni prihvatio odgovornost, da je otac maloljetnog djeteta, činjenicu da je izrazio kajanje, te nije našla da je bilo otežavajućih okolnosti. Po mišljenju suda, kod ovako cijenjenih okolnosti (olakšavajućih i otežavajućih) nije bilo nužno primijeniti kaznu, pa mu je izrečena opomena, a u isto vrijeme sudija mu izriče zaštitnu mjeru zabrana približavanja i to u trajanju od jedne godine, jer postoji opasnost da će okrivljeni ponovo učiniti nasilje.

Nema informacija u pravcu da je oštećena bila upoznata sa svojim pravima, uključujući pravo na besplatnu pravnu pomoć i mogućnost izjavljivanja žalbe na rješenje suda za prekršaje.

Imajući u vidu evidentne propuste u konkretnom slučaju, **Tim je nadležnima preporučio**

- da se razmotri i analizira mogućnost specijalizovanja tužilaca i sudija kojima bi u nadležnosti bili isključivo slučajevi nasilja u porodici;
- da sudovi posebno cijene izjave stranaka i svjedoka o istoriji nasilja, jer se primjećuje da je fokus isključivo na konkretnom prijavljenom događaju;
- da se izmijene važećih propisa u cilju propisivanja elektronskog nadzora zaštitnih mjera iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, po ugledu na mjere nadzora i mjere bezbjednosti u krivičnom postupku.

V ZAKLJUČCI

Na osnovu zaključaka i realizacija, pružena je detaljna slika polugodišnjeg djelovanja Operativnog tima u vezi sa unapređenjem sistema podrške za žrtve nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Od ukupno 27 postavljenih zaključaka:

- 24 zaključka su u potpunosti realizovana (88.9% uspešnosti), što ukazuje na visok stepen posvećenosti Operativnog tima.
- jedan zaključak je djelimično realizovan što znači da su aktivnosti započete, ali nijesu u potpunosti završene.
- dva zaključka su ostala nerealizovana, što može ukazivati na proceduralne izazove ili složenost određenih situacija.

Ključne teme i aktivnosti:

1. Unapređenje institucionalnog odgovora na nasilje – Većina zaključaka se odnosi na smjernice za postupanje i konkretan odgovor u razmatranim situacijama; cilj je osigurati da se žrtvama nasilja pruži odgovarajuća podrška i eliminiše ponavljanje nasilja i institucionalnih propusta.

2. Pобољшanje zdravstvenih uslova za žrtve nasilja – Tim je inicirao preporuke da žrtve nasilja dobiju prioritete usluge u zdravstvenim ustanovama i naglasio važnost psihološkog stanja žrtava, naročito djece. Ova mjera ima za cilj osiguranje brže i efikasnije podrške za žrtve nasilja.

3. Inspeksijski nadzori – zatraženi su inspeksijski nadzori u slučajevima gdje postoji sumnja na neadekvatno postupanje. Ova mjera teži utvrđivanju individualne odgovornosti službenika, koja u budućem treba da utiče i u smislu generalne prevencije kod profesionalaca.

Kroz saradnju sa centrima za socijalni rad, zdravstvenim institucijama, policijom, tužilaštvom i sudstvom, Operativni tim je realizacijom velikog broja mjera pokazao snažnu posvećenost poboljšanju institucionalnog odgovora na nasilje. Implementacija ovih mjera osigurava da se zaštita prava i sigurnost žrtava postavljaju kao prioritet, uz kontinuiranu podršku u svakom koraku institucionalnog procesa.